

Vec C-90/22

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

10. február 2022

Vnútroštátny súd:

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

10. február 2022

Odvolateľka:

„Gjensidige“ ADB

Za účasti:

„Rhenus Logistics“ UAB

„ACC Distribution“ UAB

Predmet konania vo veci samej

Nárok uplatnený zo strany navrhovateľky, spoločnosti „Gjensidige“ ADB voči odporkyni (ďalšia účastníčka v konaní o kasačnom opravnom prostriedku), spoločnosti „Rhenus Logistics“ UAB na náhradu straty na základe subrogácie.

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Konanie o kasačnom opravnom prostriedku sa týka právnych ustanovení upravujúcich význam dohody o voľbe právomoci, ktorú uzatvorili účastníci zmluvy o medzinárodnej preprave, v rámci určenia právomoci súdu prejednávajúceho spor, ktorý vznikol na základe danej zmluvy a právnych následkov porušenia pravidiel prekážky začatej veci. Otázka, ktorá vznikla v tejto veci, pokiaľ ide o určenie právomoci súdov členských štátov, ktoré majú rozhodnúť spor, patrí do regulačnej pôsobnosti nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (ďalej len „nariadenie č. 1215/2012“) a dohovoru o prepravnej zmluve v medzinárodnej cestnej nákladnej doprave (1956) (ďalej len „dohovor CMR“).

Prejudiciálne otázky

1. Možno článok 71 nariadenia č. 1215/2012 so zreteľom na jeho články 25, 29 a 31 a jeho odôvodnenia 21 a 22 vykladať tak, že umožňuje uplatnenie článku 31 dohovoru CMR aj v prípadoch, keď je spor, patriaci do rozsahu pôsobnosti oboch týchto právnych nástrojov, predmetom dohody o voľbe právomoci?
2. So zreteľom na zámer normotvorcu posilniť ochranu dohody o voľbe právomoci v Európskej únii, možno článok 45 ods. 1 písm. e) bod ii) nariadenia č. 1215/2012 vykladať širšie ako zahŕňajúci nielen oddiel 6 kapitoly II daného nariadenia, ale aj jeho oddiel 7?
3. Po posúdení špecifík situácie a z toho vyplývajúcich právnych dôsledkov, môže sa pojem „verejný poriadok“ použitý v nariadení č. 1215/2012 vykladať tak, že zahŕňa dôvod pre rozhodnutie neuzať rozsudok iného členského štátu, kedy uplatnenie osobitného dohovoru, ako je dohovor CMR, vytvára právnu situáciu, v rámci ktorej sa tak dohoda o voľbe právomoci ako aj dohoda o rozhodnom práve v tej istej veci nedodržia?

Ustanovenia práva Únie a medzinárodného práva a judikatúry Súdneho dvora

Odôvodnenia 21 a 22 a články 25, 29, 31, 45 a 71 nariadenia č. 1215/2012; články 31 a 41 dohovoru CMR.

Rozsudok z 9. decembra 2003, Gasser, C-116/02, bod 2 výroku; rozsudok z 28. apríla 2009, Apostilides, C-420/07, bod 58; rozsudok zo 4. mája 2010, TNT Express Nederland, C-533/08, body 48, 49 a 51; rozsudok z 19. decembra 2013, Nipponkoa Insurance Co. (Europe), C-452/12, body 40, 42 a 44; rozsudok zo 4. septembra 2014, Nickel & Goeldner Spedition, C-157/13, bod 2 výroku; rozsudok z 23. októbra 2014, flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, bod 49; rozsudok zo 16. júla 2015, Diageo Brands, C-681/13, bod 39 a bod 1 výroku; návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Bot zo 6. septembra 2018 vo veci Liberato, C-386/17, body 74 až 90 a 94; rozsudok zo 16. januára 2019, Liberato, C-386/17, výrok.

Stručné zhrnutie skutkového stavu a konania vo veci samej

- 1 Zákazník, spoločnosť „ACC Distribution“ UAB a dopravca, spoločnosť „Rhenus Logistics“ UAB, uzatvorili zmluvu o poskytovaní prepravných služieb (ďalej len „zmluva o preprave“), ktorej predmetom bola preprava zásielky počítačového vybavenia z Holandska do Litvy. Samotná spoločnosť „Rhenus Logistics“ UAB zásielku neprepravovala a reálnym dopravcom bola poľská spoločnosť „Kark-Trans“ PPHU. V noci z 23. na 24. januára 2017 bola časť zásielky (5 155 kg) ukradnutá, keď vodič nákladného auta, ktorý ju prevážal, zastavil na nestráženom parkovisku v Nemecku.
- 2 Odsek 2 článku zmluvy o preprave s názvom „Zodpovednosť zmluvných strán“ stanovoval, že „spory a nezhody, ktoré môžu vzniknúť pri plnení tejto zmluvy, budú, pokiaľ je to možné, riešené rokovaním medzi zmluvnými stranami“. Odsek 3 daného článku stanovoval, že „v prípade, že nedôjde k vyriešeniu sporov a nezhôd rokovaním medzi zmluvnými stranami, budú predložené na rozhodnutie súdu, ktorý je miestne príslušný na základe adresy zákazníka, zaregistrovanej na právne účely“. Vzhľadom na to, že sídlo (adresa) zákazníka, spoločnosti „ACC Distribution“ UAB je v Litve, bola to právomoc litovských súdov pri riešení sporov vyplývajúcich z plnenia zmluvy, na ktorej sa dohodli zmluvné strany v zmluve o preprave.
- 3 Poistovateľka, spoločnosť „Gjensidige“ ADB, poistila zásielky patriace poistníkovi, spoločnosti „ACC Distribution“ UAB, proti všetkým rizikám počas trvania zmluvy od 1. januára 2017 do 31. decembra 2017. Spoločnosť „Gjensidige“ ADB uznala udalosť krádeže zásielky za poistnú udalosť a vyplatila poistné plnenie vo výške 205 108,89 eur poistníkovi, spoločnosti „ACC Distribution“ UAB dňa 21. apríla 2017.

- 4 Dňa 3. februára 2017 bolo začaté občianskoprávne konanie č. C/02/329931/HA ZA 17-290 na okresnom súde, Zeeland-West-Brabant, v Holandskom kráľovstve (ďalej len „holandský súd“) spoločnosťami Post & Co Belgium BVBA a „Rhenus Logistics“ UAB proti odporkyniam, spoločnostiam „ACC Distribution“ UAB, „Gjensidige“ ADB, Dell Technology and solutions Limited a Dell (PS) Limited vo veci negatívnej určovacej žaloby týkajúcej sa obmedzení občianskoprávnej zodpovednosti dopravcu. V rámci tohto konania odporkyne, spoločnosti „ACC Distribution“ UAB a „Gjensidige“ ADB nastolili otázku právomoci a tvrdili, že súd by mal vyhlásiť, že nemá právomoc prejednať vec z dôvodu, že medzi stranami zmluvy o preprave bola uzatvorená dohoda o voľbe právomoci. Rozhodnutím z 23. augusta 2017 holandský súd nárok odporkýň zamietol z dôvodu, že dohoda o voľbe právomoci uzatvorená medzi zmluvnými stranami zmluvy o preprave, obmedzujúca výber súdov, ktoré mali právomoc podľa článku 31 dohovoru CMR, bola v rozpore s daným ustanovením dohovoru CMR a bola na základe článku 41 ods. 1 dohovoru CMR neplatná.
- 5 Dňa 19. septembra 2017 bolo začaté občianskoprávne konanie na Kauno apygardos teismas (krajský súd Kaunas; ďalej len „krajský súd“) zo strany navrhovateľky, spoločnosti „Gjensidige“ ADB voči odporkyni, spoločnosti „Rhenus Logistics“ UAB o náhradu škody vo výške 205 108,89 spolu s úrokmi. Navrhovateľka, spoločnosť „Gjensidige“ ADB, tvrdila, že potom, ako vyplatila poistné plnenie na krádež zásielky poistníkovi, spoločnosti „ACC Distribution“ UAB, prešiel na ňu jej občianskoprávny nárok voči dopravcovi, spoločnosti „Rhenus Logistics“ UAB v zmysle zmluvy o preprave na základe subrogácie.
- 6 Odporkyňa, spoločnosť „Rhenus Logistics“ UAB, požadovala, aby sa o žalobe nekonalo. Konštatovala, že začatím konania na krajskom súde došlo k situácii prekážky začatej veci, ktorá by sa mala vyriešiť uznaním právomoci holandského súdu na prejednanie sporu medzi účastníkmi, pretože súdne konanie na holandskom súde sa začalo skôr.
- 7 Krajský súd uznesením z 12. marca 2018 prerušil konanie až do vydania právoplatného rozsudku v občianskoprávnej veci č. C/02/329931/HA ZA 17-290, ktorá sa prejednávala na holandskom súde; nevyhovел návrhu odporkyne, spoločnosti „Rhenus Logistics“ UAB, aby sa o žalobe nekonalo. Uznesením z 19. júla 2018, Lietuvos apeliacinis teismas (litovský odvolací súd; ďalej len „odvolací súd“) potvrdil uznesenie krajského súdu z 12. marca 2018. Odvolací súd, so zreteľom na dohodu o voľbe právomoci uzatvorenú v zmluve o preprave a článok 25 ods. 1 nariadenia č. 1215/2012 určil, že právomoc majú litovské súdy. Okrem toho rozhodol, že uplatnenie ustanovení o alternatívnej súdnej právomoci a pravidiel prekážky začatej veci tak, ako sa uvádza v článku 31 ods. 1 a 2 dohovoru CMR, nebolo v tomto prípade opodstatnené, pretože by to bolo v rozpore so základnými zásadami nariadenia č. 1215/2012, najmä predvídateľnosti právomoci a účinnosti dohody medzi jej účastníkmi.
- 8 Rozsudkom z 25. septembra 2019 v spojených veciach č. C/02/329931/HA ZA 17-290 a 17-824 holandský súd konštatoval, že zodpovednosť navrhovateľiek,

spoločnosti „Rhenus Logistics“ UAB a Post & Co Belgium BVBA voči odporkyniam, spoločnosti „ACC Distribution“ UAB, „Gjensidige“ ADB, Dell Technology and solutions Limited a Dell (PS) Limited bola obmedzená a nemohla presiahnuť výšku náhrady škody stanovenú v článku 23 ods. 3 dohovoru CMR. Proti tomuto rozsudku nebolo podané odvolanie.

- 9 V rámci výkonu rozsudku holandského súdu z 25. septembra 2019 odporkyňa, spoločnosť „Rhenus Logistics“ UAB, previedla 14. februára 2020 nárok na náhradu škody vo výške 61 229,05 eur (škoda vo výške 40 854,20 eur spolu s úrokom) na navrhovateľku, spoločnosť „Gjensidige“ ADB. Dňa 11. mája 2020 podala navrhovateľka návrh na čiastočné späťvzatie nároku (vo výške 40 854,20 eur) a požadovala priznanie práva na úhradu zvyšnej časti nároku na náhradu škody vo výške 164 254,69 eur. Uznesením z 12. februára 2020 krajský súd obnovil prejednávane prerušeného občianskoprávneho konania.
- 10 Rozsudkom z 22. mája 2020 krajský súd potvrdil čiastočné späťvzatie nároku navrhovateľky, spoločnosti „Gjensidige“ ADB (vo výške 40 854,20 eur) a v tejto časti konanie vo veci zastavil, pričom v zostávajúcej časti žalobu zamietol. Krajský súd rozhodol, že právoplatný rozsudok z holandského súdu je v tejto veci právne záväzný.
- 11 Uznesením z 25. februára 2021 odvolací súd potvrdil rozsudok krajského súdu z 22. mája 2020. Odvolací súd uviedol, že vzhľadom na príslušnú dohodu medzi zmluvnými stranami zmluvy o preprave o mieste riešenia ich sporov, žalobu na litovský súd je možné podať tak v zmysle článku 25 ods. 1 nariadenia č. 1215/2012 (výlučná právomoc), ako aj podľa alternatívnych pravidiel na určenie medzinárodnej právomoci uvedených v článku 31 ods. 1 dohovoru CMR. Rozhodol, že uplatnenie alternatívnych pravidiel na určenie medzinárodnej právomoci uvedených v dohovore CMR v prejednávanej veci s cieľom vyriešiť spor, ktorý vznikol medzi účastníkmi konania, nebude v rozpore so základnými zásadami nariadenia č. 1215/2012 a nebude mať dôsledky na riadne fungovanie vnútorného trhu, ktoré by boli menej priaznivé ako tie, ktoré by vyplynuli z uplatňovania článku 25 ods. 1 nariadenia č. 1215/2012. Po posúdení totožnosti prejednávanej občianskoprávnej veci o náhradu straty na základe subrogácie a občianskoprávnej veci týkajúcej sa určenia obmedzení občianskoprávnej zodpovednosti dopravcu prejednávanej holandským súdom, odvolací súd rozhodol, že nespĺnili podmienku totožnosti sporov (rôzni účastníci konania, právny základ nárokov uplatnených prostredníctvom žaloby sa líšil), ale mali by sa považovať za bezpodmienečne súvisiace (ciele oboch vecí a skutkový stav, na ktorých sú obe veci založené, sa zhodujú). Podľa odvolacieho súdu sa súd prvého stupňa správne opieral o rozsudok holandského súdu – ktorým bola určená obmedzená občianskoprávna zodpovednosť odporkyne – ako o zistenú skutočnosť a dospel k záveru, že nie je dôvodné prehodnocovať otázku uplatnenia väčšieho rozsahu občianskoprávnej zodpovednosti.
- 12 Dňa 2. júna 2021 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Najvyšší súd Litvy; ďalej len „kasačný súd“) pripustil kasačný opravný prostriedok podaný navrhovateľkou,

spoločnosťou „Gjensidige“ ADB, ktorým sa domáhala preskúmania uznesenia odvolacieho súdu z 25. februára 2021 a tiež žiadosť o podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor Európskej únie na účely určenia, či má byť dohoda o voľbe právomoci v tejto veci posudzovaná ako výlučná a aké by boli právne následky jej porušenia. V kasačnom opravnom prostriedku navrhovateľka okrem iného uvádza, že keďže došlo k rozporu medzi pravidlami právomoci ustanovenými v dohovore CMR a v nariadení č. 1215/2012, malo by sa uprednostniť právne ustanovenie uvedené v článku 25 ods. 1 nariadenia č. 1215/2012, ktoré priznáva súdom členských štátov, ktoré sú uvedené v dohode o voľbe právomoci, výlučnú právomoc. Odvolací súd neoprávnene uplatnil alternatívne pravidlá na určenie medzinárodnej právomoci stanovenej v článku 31 ods. 1 dohovoru CMR, pretože ich uplatňovanie malo menej priaznivé dôsledky na riadne fungovanie vnútorného trhu a nezabezpečovalo zásady fungovania Európskej únie.

- 13 Vo svojom vyjadrení ku kasačnému opravnému prostriedku odporkyňa, spoločnosť „Rhenus Logistics“ UAB, žiadala, aby bola zamietnutá žiadosť navrhovateľky o podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor Európskej únie, aby bol kasačný opravný prostriedok zamietnutý a aby bolo potvrdené uznesenie odvolacieho súdu z 25. februára 2021.

Argumentácia kasačného súdu a jeho postoj v rámci prejudiciálneho konania

- 14 Podľa názoru vnútroštátneho súdu je na základe judikatúry Súdneho dvora potrebné vyvodiť tieto predbežné závery: i) ustanovenia dohovoru CMR sa vzťahujú na veci medzinárodnej príslušnosti, vrátane článku 31 uvedeného dohovoru, podľa ktorého dohoda o voľbe právomoci nie je výlučná a je možné na ňu neprihliadať podaním žaloby na jeden zo súdov uvedených v tomto článku (rozsudok vo veci Nickel & Goeldner Spedition); ii) posúdenie totožnosti žalôb na účely prekážky začatej veci sa má vykonávať v súlade s pravidlami stanovenými v nariadení Únie; iii) v tomto prípade sú žaloby podané na holandskom súde a na litovskom súde totožné [rozsudok vo veci Nipponkoa Insurance Co. (Europe)]. V dôsledku toho, pokiaľ ide o subjekty zapojené do oboch súdnych konaní v Litve a Holandsku, v tomto prípade je právne významný najmä článok 29 nariadenia č. 1215/2012.
- 15 Článok 29 ods. 1 nariadenia č. 1215/2012 predovšetkým stanovuje, že bez toho, aby bol dotknutý článok 31 ods. 2, upravujúci pravidlo prekážky začatej veci, zaväzuje súd ktoréhokoľvek iného členského štátu prerušiť konanie, kým súd, ktorý začal konať na základe dohody o voľbe právomoci, nevyhlási, že podľa dohody nemá právomoc. Po druhé podľa článku 31 ods. 3 nariadenia č. 1215/2012 sa každému inému súdu ukladá povinnosť odmietnuť právomoc, ak súd určený v dohode o voľbe právomoci preukáže, že má medzinárodnú právomoc. V článku 29 ods. 1 a článku 31 ods. 2 a 3 sa teda ustanovuje výnimka zo všeobecného pravidla prekážky začatej veci na základe časovej prednosti v prípadoch, keď bola uzatvorená dohoda o voľbe právomoci.

- 16 Ako vyplýva zo znenia článku 31 dohovoru CMR, súd určený v dohode o voľbe právomoci sa nepovažuje za súd, ktorý má výlučnú právomoc. Podľa článku 25 ods. 1 nariadenia č. 1215/2012 sa právomoc založená dohodou o voľbe právomoci považuje za výlučnú, ak sa účastníci zmluvy nedohodnú inak. V dôsledku toho sa dohody o voľbe právomoci podľa dohovoru a nariadenia posudzujú odlišne. Možno dospieť k názoru, že článok 31 dohovoru CMR, ktorý ustanovuje nevýlučnú dohodu o voľbe právomoci a umožňuje podávať žaloby na iné súdy, ako sú tie, ktoré sú určené v dohode o voľbe právomoci, môže byť v rozpore s právom Únie. Kasačný súd má pochybnosti o zlučiteľnosti článku 31 dohovoru CMR, v rozsahu, v akom ustanovuje najmä voľné posúdenie dohody o voľbe právomoci, s nariadením č. 1215/2012 z hľadiska predvídateľnosti, pokiaľ ide o právomoc súdov, právnej istoty pre účastníkov konania, riadneho výkonu spravodlivosti, minimalizácie rizika súbežných konaní, vzájomnej dôvery vo výkon spravodlivosti v Európskej únii a iných zásad.

Právne následky porušenia pravidiel prekážky začatej veci v prípade, keď bola uzatvorená dohoda o voľbe právomoci

- 17 Článok 29 nariadenia č. 1215/2012 sa priamo nezaobrá právnymi dôsledkami, ak súd, ktorý ako prvý začal konať, nerešpektuje dohodu o voľbe právomoci uzatvorenú medzi účastníkmi zmluvy, ktorá určuje iný súd, a prevezme právomoc konať vo veci žaloby, ktorá mu bola predložená.
- 18 Znenie nariadenia č. 1215/2012 nezakladá *expressis verbis* dôvod na neuznanie rozsudku vydaného v inom členskom štáte v rozpore s dohodou o voľbe právomoci. Výklad ustanovení tohto nariadenia v tom zmysle, že porušenie pravidla prekážky začatej veci v prípade dohody o voľbe právomoci nemá žiadne právne následky, môže viesť k situácii, keď je v zásade povolené začať dve súdne konania v rovnakej veci a v rovnakom čase. V takom prípade by zásada, že žiadne právo nemôže existovať bez zodpovedajúceho prostriedku nápravy (*ubi jus ibi remedium*) už nemala význam a mohli by byť vytvorené vhodné podmienky na obchádzanie cieľa nariadenia č. 1215/2012, a to ochrany dohôd o voľbe právomoci a pripísanie výlučného významu takýmto dohodám.
- 19 Kasačný súd kladie otázku, či sa ustanovenia nariadenia č. 1215/2012 majú vykladať v tom zmysle, že zahŕňajú ochranu dohôd o voľbe právomoci aj na úrovni uznávania a výkonu rozhodnutí. Aj keď na rozdiel od článku 24 nariadenia č. 1215/2012, ktorý upravuje výlučnú právomoc, účastníci dohody o voľbe právomoci môžu zmeniť ich úmysel podať žalobu na súd určený v dohode a môžu využiť možnosť dohody o súdnej právomoci uvedenej v článku 26 ods. 1 daného nariadenia, článok 25 predmetného nariadenia používa na definovanie dohody o voľbe právomoci pojem výlučná právomoc. Okrem toho článok 31 nariadenia č. 1215/2012 vyžaduje na to, aby sa uplatnili pravidlá prekážky začatej veci (*lis pendens*) v prípade, keď bola uzatvorená medzi účastníkmi dohoda o voľbe právomoci, že konanie musí byť začaté na súde určenom v dohode, čo už naznačuje úmysel minimálne jedného účastníka rešpektovať dohodu o voľbe právomoci.

- 20 Situácia v prejednávanej veci tiež vyvoláva otázky týkajúce sa jej zlučiteľnosti s požiadavkami verejného poriadku. Nerešpektovanie dohody o voľbe právomoci môže mať praktické dôsledky pre účastníkov konania a tieto dôsledky nie sú limitované iba na konanie na inom súde, ako je súd, ktorý bol dohodnutý v dohode o voľbe právomoci. Článok 29 dohovoru CMR, ktorý upravuje možnosť dopravcu odvolať sa na obmedzenie zodpovednosti, spája otázku rozhodného práva s právomocou súdu, ktorý koná. Nerešpektovanie dohody o voľbe právomoci môže tiež viesť k inému rozhodnému právu ako k tomu, ktoré by sa uplatňovalo, keby bola rešpektovaná dohoda o voľbe právomoci. Táto skutočnosť vyvoláva odôvodnené otázky o zlučiteľnosti článku 29 dohovoru CMR a jeho vzťahu s článkom 3 a článkom 5 ods. 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I), ktorý uznáva právo účastníkov zmluvy zvoliť si rozhodné právo pre zmluvu o preprave.
- 21 Netreba opomenúť skutočnosť, že v prípade, ak súd, ktorý nie je určený v dohode o voľbe právomoci, preberá právomoc a na vec sa uplatňuje právo súdu, ktorý koná (po latinsky *lex fori*), odporca čelí problémom so súdnou právomocou a rozhodným právom, pretože prípad takejto osoby sa nielen prejednáva na inom súde, než ktorý odôvodnene očakáva, ale aj v súlade s pravidlami, ktorým táto osoba nemala možnosť prispôsobiť svoje konanie v právnom vzťahu. Za výnimočných okolností, napríklad ak by boli porušené pravidlá prekážky začatej veci v dôsledku nerešpektovania platných nariadení a judikatúry Súdneho dvora, alebo ak by toto porušenie viedlo k porušeniu dôležitejších procesných práv, sa javí ako opodstatnené dovolávať za neuznania na základe verejného poriadku v členskom štáte, v ktorom sa o uznanie žiada.

Stručné odôvodnenie návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 22 Odpoveď na otázky uvedené vo výroku tohto uznesenia a predložené Súdnemu dvoru má pre rozhodnutie tejto veci zásadný význam vzhľadom na to, že umožní riadne uplatnenie ustanovení nariadenia č. 1215/2012, o ktorých Súdny dvor ešte nerozhodoval.